

Mirjana Radojičić

Srbija u procesima evroatlantskih integracija - između traumatičnog iskustva i real-političke nužnosti

"Globalizacija" je, besumnje, bio jedan od najfrekventnijih pojmova u socijalnoj i političkoj teoriji ali, ništa manje, i u medijskom žargonu, poslednje decenije protekloga veka. Neočekivano brzo iscrpivši svoje skromne eksplanatorne, tek nešto znatnije socijalno-mobilizatorske i impresivne ideološko-propagandne potencijale, on je, u osvit novoga veka i novoga milenijuma, bar na prostorima jugoistočne Evrope, svoje mesto definitivno ustupio pojmu, ili, preciznije uzev - programskoj platformi "evroatlantskih integracija". Narečeni koncept, odnosno platforma trebalo bi, retorički uzev, da reflektuje sazrelu svest evro-atlantskog dela savremenog sveta o neophodnosti svog što čvršćeg političkog, ekonomskog i vojnog integrisanja na principima zajedničkih vrednosti, dobre volje i iskrenih nastojanja svih njegovih državno-teritorijalnih delova. Prepreke sa kojima se srbijansko društvo suočava u, svemu proklamovanom uglavnom sasvim divergentnim a imperativnim, real-političkim procesima svoga pridruživanja integrativnim strukturama Evro-Atlantika, brojne su, raznovrsne i u značajnoj meri jedinstvene. To njihovo suštinsko svojstvo formirano je na činjenici da je srpski narod (kao apsolutno-većinski etnički element multietničkog srbijanskog društva (1)) u proteklih petnaestak godina bio, a tendencijski uzev, će biti i u bliskoj budućnosti ("otvoreni" definitivni statusi Kosmeta, Republike Srpske, Vojvodine, Sandžaka,...) objekat/žrtva temeljnih i sveobuhvatnih *dezintegracija*, podržavanih, finalizovanih i međunarodno-pravno sankcionisanih upravo od strane evro-atlantskog dela savremenog sveta, odnosno evropskog Zapada i SAD. (2) Nedovršenost tih epohalnih procesa čini od teritorija na kojima on danas većim delom živi, jedan, u geopolitičkom smislu uzev, slobodno lebdeći etnički prostor koji još uvek traži, ili, preciznije rečeno, *očekuje* svoju državnu formu u kojoj bi se stabilizovao. (3)

Tako se, s traumatičnim iskustvom propasti ideološkog (komunizam) i državno-integrativnog (SFRJ) projekta u čije temelje je ugradio enorman deo svoje biološke supstance, frustrirajućim osećanjem nenadoknadivosti uzalud potrošenog istorijskog vremena i pogubnom stigmom kolektivnog zločinca u izgubljenim međuetničkim ratovima u kojima je skončavala zajednička država južnih Slovena (4), srpski narod našao pred izazovom novih nadnacionalnih integracija svojih netom dezintegriranih i još uvek dezintegrirajućih etničkih prostora, integracija u čiji ishod danas neskriveno podozrevaju i oni koji su ih inicirali. (5) Iz svih nabrojanih i mnogih drugih, srodnih im razloga, projekat "pridruživanja Srbije Evropskoj Uniji" čak i na nivou svoga retoričkog, "ideal-loškog" samoprikaza, predstavlja, kako je ispravno uočeno (Nakarada, 2004), ne samo suviše apstraktan, već i životno, odnosno iskustveno neuverljiv odgovor na sve, ili, bar, one najkrupnije kolektivno-egzistencijalne dileme pred kojima se srpski narod našao na početku novoga milenijuma. Štaviše, umesto njihovog rešavanja *redosledom prioriteta* - najpre državno-teritorijalna konsolidacija, potom oporavak stanovništva od bioloških posledica katastrofične zadnje decenije kolektivnog bitisanja, nakon toga ekonomska reforma svoga opustošenog društva i napokon, temeljno promišljen svaki projekat njegovih eventualnih budućih nadnacionalnih integracija - srpski narod se našao pred imperativom njihovog simultanog rešavanja, što viziju njegove budućnosti čini dodatno nepreglednom, njenu privlačnost stanovništvu kardinalno redukovanom, a sve dosad ponuđene strategije društvenog razvoja - nedovoljno delotvornim. (6) Uz to, simultana pozicioniranost svih navedenih problema na "agendi zahtevanog", omogućava spoljnim političkim akterima srbijanske sadašnjosti grubo manipulisanje njima na način uslovljavanja (7) rešavanja jednog ("evroatlantska integracija Srbije") (ne)rešavanjem drugoga (kvijetističko pristajanje na vrlo izvesno amputiranje Kosova i Metohije od ostatka srpskog državnog organizma, raspad državne zajednice sa Crnom Gorom, poništavanje državnih atributa Republike Srpske njenim utapanjem u državno telo unitarno koncipirane BiH,...), odnosno njegovo

rešavanje na način koji će osujetiti i minimalno dimenzioniran srpski državno-teritorijalni interes (8). Tako se poslednja ("evrointegracionistička") faza raspada/razbijanja II Jugoslavije među etničkim Srbima s razlogom percipira kao finalni akt njegove potpune derealizacije - od SFRJ koja je državno integrisala najveći deo srpskih etničkih prostora, preko "uže Srbije", odnosno "Srbije bez pokrajina" do, tendencijski uzev, "predkumanovske Srbije", odnosno "beogradskog pašaluka" (9).

Celovit analitički uvid u porazni srpski politički saldo XX veka zahtevao bi, besumnje, multifaktorski, odnosno multikauzalni pristup složenom sklopu njegove uzročnosti, pristup koji, čini se, još uvek čeka svog praktikanta. Onaj eksterni - međunarodno-, odnosno globalno-politički deo tog sklopa je, ipak, po mišljenju autorke ovih redova, i njegov *pretežan* deo. Unutrašnje centrifugalne sile, delatne još od vremena formiranja zajedničke države Južnih Slovena predstavljale su, naime, formalno-logički uzev, *nužan*, ali ne i *dovoljan* uslov njene disolucije. Ovaj drugi je, načinom svoga aktivnog i pasivnog tretmana jugoslovenske krize u svim njenim fazama (posebno ratno-finalnoj (10)), obezbedila "međunarodna zajednica", odnosno okončanjem Hladnog rata u njoj etablirani apsolutni potentat globalne moći i nekoliko njegovih zapadno-evropskih političkih satelita. Nikad formalizovana, ali ne zbog toga i manje snažna međunarodno-politička "logika" unutarcivilizacijskih afilijacija, na jednoj (pretežno katolička Hrvatska) i interesom usmeravanih savezništava na drugoj strani (pretežno islamske Bosna i Hercegovina, odnosno Kosovo i Metohija) situirala je srpski narod na pozicije *predestiniranog* gubitnika u ratovima u kojima je skončavala evropska "Amerika u malom" (11); njegovo pozicioniranje na mesto gubitnika i u neoružanoj - *borbi za interpretaciju* *ex* -jugoslovenskog slučaja bilo je, međutim, nemoguće izvršiti bez ozbiljno osmišljenog, medijski snažno podržanog i finansijski dobro opskrbljenog delovanja *unutrašnjih* aktera srbijanske parapolitičke scene, formalno-organizacijski okupljene u srbijanskom "trećem", odnosno *nevladinom* "sektoru" (12), preciznije rečeno-jednom njegovom, najekstremnijem i u javnosti najprisutnijem delu (13). Prema toj, interpretaciji pobednika u *ex* -jugoslovenskim ratovima, njihovih spoljno-političkih pokrovitelja i unutar-srbijanskih glasnogovornika/lobista iz nevladinih organizacija, Srbi su *apsolutni* i *kolektivni* vinovnik ratnog raspada *ex* -Jugoslavije, NATO-pakt jedini autoritativni i kredibilni izvršilac svih prošlih i budućih mera zaslužene odmazde prema njima kao takvima, a Haški tribunal(i) institucionalizovana savest čovečanstva odlučnog da moralno sanktifikuje, teritorijalno nagradi i finansijski obešteti sve žrtve njihovih genocidnih velikodržavnih projekata. (14)

Biti politički korektan na prostorima *ex* -Jugoslavije, odnosno Zapadnoga Balkana danas znači samo jedno - javno se konformirati izloženoj interpretaciji nedavne prošlosti južnoslovenskih naroda, odnosno bezrezervno i neupitno je usvajati i pronositi. (15) Kako i zašto se ovako koncipirana *politička korektnost* u sadržinskom pogledu vremenom jednačila sa *saznajnom*, odnosno *naučnom* korektnošću u tumačenju skorije tragične prošlosti ovog dela sveta, pitanje je koje, uprkos svom egzistencijalno veoma rizičnom smislu (16), zavređuje ozbiljnu istraživačku pažnju. Ono što je izvan svake sumnje jeste da se, ma čime bio lično motivisan (saznajnim konformizmom, lukrativnošću, individualnom psihopatologijom, ili svim tim skupa) ovaj tip, prema samorazumevanju i samoprezentaciji *naučnog* diskursa, zajedno sa svojim pandanom uobličeni u interpretatorskim "sekcijama" srbijanskih nevladinih organizacija (17), tokom ratnih devedesetih samokonstituisao u najsnažnije unutar-srbijansko uporište i neiscrpno vrelo inspiracije furioznoj Zapadnoj antisrpskoj propagandi, čije otrovne plodove će srpski narod biti prinuđen još mnogo godina, pa, verovatno i decenija, pokorno da guta.

Razorno nasleđe komunizma, surovih i višegodišnjih međuetničkih ratova za *ex* -jugoslovensko teritorijalno nasleđe, gotovo jednodecenijskih sankcija "međunarodne zajednice" i isto toliko duge izolovanosti iz njenih ekonomskih, političkih i kulturnih tokova i, napokon, bestijalnog

tromesečnog bombaškog pira NATO pakta nad srbijanskim nebom, ostavili su za sobom materijalnu, duhovnu i institucionalnu pustoš sa kakvom se nije suočilo nijedno drugo evropsko društvo u drugoj polovini dvadesetoga stoleća. S toga se, bez obzira na u ovom trenutku krajnje neizvestan ishod projekta svoga *formalnog* pristupanja tegobno nastajućem zajedništvu onoga dela sveta kojem je geografski i duhovno oduvek pripadao, srpski narod nalazi pred neizbežnom obavezom temeljne političke, ekonomske i kulturne rekonstitucije svoga devastiranog društva, koja je *conditio sine qua non* njegovog sopstvenog opstanka, prosperitetnog razvoja i zauzimanja onog mesta u porodici svetskih naroda koje mu realno pripada. Uspeh u tom epohalnom kolektivnom pregnuću biće direktno srazmeran spremnosti srbijanskih političkih elita da mudro i bezpredrasudno grade na progresivnim iskustvima evroameričke, ali i svih ostalih svetskih civilizacija, prilagođavajući ih sopstvenim kolektivno-iskustvenim specifičnostima u meri koja neće ugroziti njihov opšti, univerzalno-ljudski aksiološki supstrat. Onaj užji, evroatlantski formalni okvir svoje budućnosti, ukoliko ga bude bilo, trebalo bi tretirati kao eventualno povoljniji kontekst za ponovnu tematizaciju i uspešniju realizaciju svih svojih, pa i, u ovom trenutku brutalno osujećenih državno-teritorijalnih interesa, na način na koji ga, recimo, evroatlantski čvrsto integrisana susedna Grčka pokušava (zasad, doduše, bez vidljivijeg uspeha) iskoristiti za rešavanje sopstvenih teritorijalnih sporova oko podeljenog Kipra sa svojim turskim susedom.

Lakovernost, politički idealizam i lični interes kao nacionalno pogibeljni motivi koji su rukovodili gotovo sve generacije srbijanskih političara u proteklom veku, trebalo bi što pre da postanu samo zaborava vredno zaveštanje jednog tragičnog i, sa stanovišta vitalnih nacionalnih interesa, u potpunosti žrtvovanog istorijskog vremena. (18) U oblikovanju te nove, životno važne političke pedagogije, od kardinalnog značaja će biti snaga *ličnog primera* kojim bi kompetentnost, odgovornost i iskrena privrženost zajedničkom dobru trebalo da budu afirmisani kao dominantne karakterne crte srbijanskog političara XXI i svih narednih vekova nacionalne istorije. Na srbijanskoj intelektualnoj eliti, odnosno njenom nekompromitovanom delu je, pak, ništa manje zahtevan zadatak da, s onu stranu svih dnevno-političkih, ideoloških i lukrativnih izazova, odnosno rukovodeći se onim što je Merton svojevremeno (1973) identifikovao kao konstitutivne principe naučnog *ethosa* - intelektualno poštenje, lični integritet, organizovani skepticizam i nepristrasnost - ponude srbijanskoj javnosti što potpuniju, što objektivniju i što kredibilniju saznavnu rekapitulaciju protekloga stoleća, uzroka i razloga nacionalnog i državnog brodoloma kojim je on za srpski narod okončan; mogli bi se na taj način uspostaviti temelji, među srbijanskom inteligencijom nikada ozbiljno osmišljenoj i afirmisanoj *kulturi pamćenja* (19) kao sudbinski važnoj alternativni *kulturi zaborava*, koja se u poslednje vreme nastoji učvrstiti među srpskim naraštajima kao model odnošenja prema sopstvenoj, žrtvenoj i stradalničkoj prošlosti (20). Socijalno-psihološki *conditio sine qua non* njenog istinskog i trajnog usvajanja sadržan je u snažnom odupiranju izazovu interiorizacije brutalno nametane *apsolutne* odgovornosti za katastrofični karakter kraja južno-slovenske državno-integacionističke avanture, ali ništa manje i izazovu poricanja sopstvenog udela u njoj, poricanja kakvo se, istina, kao ljudski uglavnom razumljiva, ali politički sasvim neproaktivna i moralno netolerabilna, reakcija na pokušaj njegovog apsolutizavanja - da identifikovati u jednom delu srbijanske političke javnosti. (21) Takvom izazovu bi ponajpre morali odoleti oni narodi čiju kolektivnu istoriju su presudno odredila upravo stradanja, žrtve i masovna pogibelj koja ih je svojim razmerama svrstala uz bok naroda - najvećih stradalnika u novijoj istoriji.

Poput mitskog feniksa, Srbija se danas nalazi pred obavezom uzdizanja iz sopstvenog pepela, nalogom da se, s paradoksalnom odvažnošću i upornošću onoga koji ima malo šta da izgubi, suoči sa sopstvenom budućnošću koja, ako je izakakvu utehu, ne zrači prevelikim obećanjima ni onom preostalom i ne samo evroatlantskom delu ljudskoga roda (22). A zašto je tome tako, šta bi vredelo činiti ne bi li se nesumnjivo apokaliptički tok savremene istorije zaustavio, odnosno okrenuo u kontrarnom smeru i, konačno, ko bi mogao biti nosilac jedne takve globalne inicijative, poslednja su pitanja koja bi jedan mali i nesrećeni narod, odnosno njegova politička elita, poslovično i

tragikomično sklona megalomanskim pretenzijama te vrste, smela još jednom sebi da postavi. Oprezno i odgovorno kormilarenje sopstvenim državnim "brodom"- odnosno onim što je od njega ostalo - kroz vode nemirnog i nesigurnog globalnog "mora", najviše je na šta bi, u projekcijama svojih zadataka, smelo da računa političko vođstvo naroda koji razmerama svoje (ne)moći (političke, ekonomske, vojne,...) na njegove nepredvidive tokove ne može ni u kakvoj značajnijoj meri da utiče. (23) Autorka ovih redova pledira za jedan takav, *realistički* pristup golemom skupu problema i zadataka pred kojima se srpski narod našao na pragu novog i neizvesnog milenijuma.

Institut za filozofiju i društvenu teoriju

Beograd

Fusnote:

1. Prema rezultatima popisa stanovništva sprovedenog 2002. godine na teritoriji Srbije bez Kosova i Metohije, udeo etničkih Srba u populaciji koja naseljava te prostore primakao se cifri od 83 (82,9) procentna poena. Da je taj postotak realno i znatno veći svedoči podatak da je u 2002. godini u odnosu na stanje iz 1991. kada je vršen prethodni popis, preko deset puta (108 hiljada naspram 10 hiljada) povećan broj lica koja se nisu nacionalno opredelila, odnosno koja su iskoristila zakonsko pravo da se ne izjasne o svojoj nacionalnoj pripadnosti. Uz to, više je nego dvostruko uvećan broj lica koja su se umesto nacionalno, opredelila regionalno. Takođe, za 120 % je uvećana i kategorija "nepoznato". U svim trima kategorijama se, osnovano je pretpostaviti, nalazi i znatan postotak etničkih Srba, Popisom, inače, nije obuhvaćeno blizu 200 hiljada interno raseljenih lica sa područja Kosova i Metohije, od kojih većinu čine pojedinci srpske nacionalnosti. Imajući u vidu sve navedene činjenice, stvarni udeo etničkih Srba u populaciji Srbije bi u ovom trenutku mogao iznositi blizu 90%. (Cf. Goran Penev, "Osnovne karakteristike stanovništva Srbije po nacionalnosti" *Demografski pregled*, No.18, 2004.Beograd)

2. Nakon okončanja rada na ovom tekstu, lažiranim referendumom sprovedenim pod pokroviteljstvom Evropske Unije (listom odbijeno više stotina temeljno dokumentovanih prigovora na regularnost glasačkog procesa!) jedna od dve nekadašnje srpske države (prema rezultatima popisa stanovništva iz 1939.g - više od 97% etničkih Srba), docnija republika-sastavnica FNR-, a potom SFR Jugoslavije i, napokon, u poslednje tri godine jedna od dve članice Državne zajednice SCG, izdejstvovala je, pretežnom voljom svog, posleratnim etničkim biološko-reproduktivnim disbalansom znatno uvećanog nepravoslavnog stanovništva (Albanci, slovenski muslimani i Hrvati - oko 20%) status "nezavisne države sa punim međunarodno-pravnim subjektivitetom". Tako je višedecenijski proces psihološkog, istorijskog i napokon, državno-pravnog separiranja najjužnijeg dela srpskog etničkog korpusa, proces osmišljen davnih 40-ih godina proteklog veka u političkim "mislonicama" *Komunističke internacionale*, ovih dana i definitivno okončan. Najnoviji državno-dezintegrativni akt srpskih etničkih prostora, odnosno na č in na koji je sproveden, visoka zvaničnica (integrističke!) Evropske Unije je pozdravila kao "najimpresivnije postignuće njene spoljne politike u proteklih nekoliko godina" (Cf. Plastnik, 2006). I SAD su, prema tvrdnjama Teda Carpentera sa CATO Institute-a, "veoma zadovoljne rezultatom plebiscita, mada to neće javno reći... Vašington od početka 90-ih, pozdravlja sve što smanjuje moć i uticaj Srbije u regionu, a to je efekat crnogorskog referenduma", zaključuje ovaj autor. (Carpenter, 2006, prema: www.nspm.org.yu/prenosimo2006/2006analiticiari_cgref222.htm)

3. Ovo terminološko preciziranje refleks je rezignirajućeg istraživačkog uvida da se srpski narod danas nalazi u poziciji *objekta*, pre nego subjekta sopstvene istorije, poziciji u kakvoj je, uostalom, uglavnom i bivao tokom dugog postojanja svoje državne "kuće nasred druma".

4. Smisao i cilj svojevremeno (1993) pokrenute, a ove godine procesuirane tužbe Bosne i Hercegovine protiv SRJ za agresiju i genocid, i njenog reparacionog zahteva, sadržani su upravo u tome - kolektivnoj kriminalizaciji srpskoga naroda, iz nje izvedoj moralnoj legitimizaciji finalnih akata državnog fragmentizovanja njegovih etničkih prostora i, u svojim krajnjim konsekvencama - eventualnom nametnutom obavezom plaćanja enormne finansijske odštete "žrtvi" - biološkom uništenju međuetničkim ratovima, sankcijama, izolacijom i višemesečnim bombardovanjem "međunarodne zajednice" biološki već upropaštenog srpskog naroda.

5. U vreme rada na ovom tekstu na najvišim instancama Evropske Unije autorizovana je ideja da se umesto ravnopravnog članstva, narodima Zapadnog Balkana koji su još uvek izvan njenih formalnih okvira, ponudi status *privilegovanih partnera*, kojim bi se poštedeli njeni, kako se tvrdi, već dobrano preopterećeni apsorpcioni kapaciteti.

6. Višegodišnji politički zaplet oko sadržinskog uobličavanja novog srbijanskog Ustava, rečit je dokaz značaja redosleda prioriteta (najpre jasna teritorijalna definicija države, potom njena politička rekonstitucija, itd.) bez kojeg se *nolens volens*, ne može ozbiljno i valjano pretemeljiti jedno u svakom pogledu razoreno društvo, odnosno država.

7. Ucene, pretnje i poniženja, dugački i ubojiti "štap" sa jedva vidljivom ako uopšte ikakvom "šargarepom" na svom drugom kraju, odavno su etablirani kao *komunikativni standard* u opštenju evroatlantskog Zapada sa svojim srbijanskim "partnerom".

8. To je samo jedan od modaliteta geopolitičke trgovine, odnosno trgovine prostorom koja se nudi srpskom narodu od početka devedestih godina proteklog veka naovamo. Evo nepotpunog spiska preostalih: prostor za vreme; prostor za mir; prostor za "imidž"; prostor za demokratiju; prostor za novac i ekonomski razvoj; prostor za stabilnost Srbije i Balkana; prostor za jasno utvrđene granice... (*Cf.* Stepčić, 2005)

9. O značaju prostora kao faktora geopolitičke moći države uporediti navedeni tekst Milomira Stepčića "Teritorijalno i geopolitičko u srpskom nacionalnom interesu", objavljen u prvom broju novopokrenutog beogradskog časopisa *Nacionalni interes*. Pojavu publikacije ovakvog tematskog usmerenja na inače oskudnom srbijanskom naučno-literarnom "nebu", treba tumačiti kao izdavački refleks sazrele svesti jednog dela srbijanske humanističke inteligencije o nužnosti reaktualizovanja ove, višedecenijskom marksističkom ("internacionalističkom") akademskom indoktrinacijom sistematski marginalizovane, a temeljne kategorije svake ozbiljne i odgovorne državne politike. Umeri u kojoj je uspeh u realizaciji interesa koji su se pred srpski narod ispostavili koncem proteklog stoleća zavisio od unutrašnjih aktera njegove državne politike, srbijanski slučaj predstavlja egzistencijalno tragičan, a saznajno dragocen, egzemplar pogubnog sinergijskog efekta njegovog potpunog praktično-političkog bagatelisanja, na jednoj, i teorijsko-političkog ignorisanja, na drugoj strani. Činjenica da su ključni interni akteri i praktično- i teorijsko-političkog polja srbijanskog političkog života u protekloj deceniji potekli iz istog - marksističkog ideološkog proseada (u njegovoj dogmatskoj, na jednoj, odnosno *praxis* verziji, na drugoj strani), osvetljava najveći deo razloga te, samo na prvi pogled začuđujuće, a po srpski narod fatalne konvergencije.

10. Dilema da li je do međuetničkih ratova na prostorima *ex*-Jugoslavije moralo doći, u egzistencijalnom smislu od kardinalnog načaja, saznajno je, međutim, sasvim irelevantna. Štaviše, manična opsednutost njome, kakva se može identifikovati u javnom nastupu pojedinih istraživača ratnoga sloma nekadašnje zajedničke države Južnih Slovena, u ljudskom smislu donekle razumljiva, u analitičkom pogledu postaje sasvim kontraproduktivna i kao takva diskvalifikuje svoje zatočenike za odgovornu društvenu ulogu *upornih*, *strpljivih* i *samokontrolabilnih* istraživača složenih spletova uzročnosti kakvi stoje u temeljima svakog istorijskog događaja toga

ranga. Ništa manje diskvalifikujući nije ni kapriciozni stav da je reč o besmislenim, apsurdnim ratovima koji kao takvi, ne zavređuju nikakvu analitičku pažnju. Smislenost raspada odnosno razbijanja jedne gotovo osamdeset godina trajuće, dvadesetdvomilionske multietničke države po principu *fait accompli*, protivno svim pozitivnim međunarodno-pravnim aktima i dobrim običajima međunarodne politike, kao ni interni doprinos tome referendumskog "da" nesrpskih etničkih grupa ex - Jugoslavije, što je zbirno uzev, bilo rodno mesto (*casus belli*) svih potonjih međuetničkih ratova na njenim prostorima, pritom se, u maniru saznajnog konformizma lenjog i infantilnog uma, nipošto ne dovodi u pitanje, ni s pravnog, ni s političkog niti s moralnog stanovišta. (Cf. Golubović, 2006)

11. Evo, za gornju tvrdnju ilustrativnih, reči nemačkog ambasadora u Zagrebu, izgovorenih po okončanju hrvatske vojne akcije "Oluja", tokom koje je više od 1500 srpskih civila pobijeno a više stotina hiljada proterano sa prostora na kojima su vekovima živeli: "Nemačka deli radost vojnog uspeha s vama i izražava vam komplimente u ovom ratu. Moram reći da čak ni analitičari koji znaju više od mene, nisu mogli predvideti tako brzu i veličanstvenu akciju." (Prema: Petrović, 2002, 46)

12. Više o tome videti u mome tekstu "Nevladine organizacije i politika interpretiranja skorije južnoslovenske prošlosti", *Filozofija i društvo*, br. 2, 2005 i www.nspm.org.yu

13. Njihovo zbirno mesto tokom ratnih devedesetih predstavljala je tzv. *d ruga Srbija*. O karakternom profilu, opskurnoj ideologiji i malignom kriptopolitičkom delovanju njenog personalnog stožera, srbijanske istoričarke i nekadašnjeg visokog funkcionera SKJ - Latinke Perović, uporediti tekst Zorana Ćirjakovića "Majka 'druge Srbije'", *NIN*, br. 2885 i 2886. Ova grupacija je u postmiloševićevskom periodu postala "rasadnik" najgorljivijih evroatentuzijasta na srbijanskoj javnoj sceni. Tako se, primera radi, na čelu tzv. *Evropskog pokreta u Srbiji* danas nalazi isluženi "kadar" Brozove diplomatije, koga se ovdašnja javnost seća, između ostalog, i iz jedne pitoreskne, "istorijske" scene u kojoj u ime već ostarelog i senilnog samodržca svečano uručuje tadašnje najviše jugoslovensko odličje zloglasnom rumunskom diktatoru Nikolae Čaušeskuu. Među najvišim zvaničnicima *Pokreta* nalaze se, pak, biološki potomci ovome sličnih, visokih komunističkih funkcionera II Jugoslavije koji su u srpskom narodu ostali upamćeni kao čvrstorukaški egzekutori nekih od najbrutalnijih srpsko-srpskih obračuna kojima su sa istorijske (i životne!) scene uklanjani istinski privrženici sopstvenom narodu i njegovim interesima, a na nju se peli njihovi beskrupulozni, "internacionalno" orijentisani dželati. (Cf. Bataković, 2006) Tako su poslušni aparatčici jednog antisrpskog, antievropskog ("nesvrstanog") i antiliberalnog režima "diktature proleterijata", i njihovi potomci (uz malobrojne izuzetke koji samo potvrđuju ovo biološko-političko pravilo), u post-petooktobarskoj Srbiji postali samoproglašeni modernizatori ("zaostalog"), emancipatori ("autoritarnog") i evro-integratori ("zatvorenog", "ksenofobičnog") srbijanskoga društva, čijoj svekolikoj propasti u proteklom stoleću su upravo oni, odnosno njihovi pretci, presudno doprineli.

14. Svojevrsan test privrženosti narečenoj interpretaciji skorije južnoslovenske prošlosti ponudila je i nedavna iznenadna smrt srpskog autokrate i najpoznatijeg haškog zatočenika Slobodana Miloševića. Danima nakon njegovog biološkog skončanja srbijanska informativna kuća koja, uz *praxis* ovsko- neokomunisti č ku *Republiku* slovi za najtvrđe medijsko uporište narečene interpretacije, uporno je reemitovala propagandne ("dokumentarne", "višestruko nagrađivane") filmove nastale u produkciji dva najkrupnija zupčanika (CNN&BBC) medijsko-ratne mašinerije Severno-atlantske vojne alijanse. Smisao tog uređivačkog gesta bio je nedvosmislen - još jednom afirmisati i učvrstiti tu interpretaciju tragične ex -jugoslovenske završnice proteklog stoleća, mesta i uloge srpskoga naroda, odnosno njegovog političkog vođe u njoj. Ne manje transparentna, dodatna intencija toga gesta bila je stimulisanje građana Srbije na fizičko razračunavanje čak i sa njegovim posmrtnim ostacima; time bi se udahnulo "novi život" starim, pogubnim stereotipima iz prebogat

riznice simboličke geografije Zapadnog Balkana kao staništa "divlje", "varvarske", "nasilničke" horde "kraljeubica", odnosno "kraljekasapina" čak i svojih već - prema merilima njihovih političkih protivnika, doduše, nikada dovoljno - mrtvih "kraljeva". Svojevrsan kuriozitet predstavlja činjenica da je nedugo potom održanim konkursom za dodelu nacionalnih frekvencija srbijanskim tv-emiterima, pomenuta stanica zajedno sa još samo pet ostalih konkurenata dospela u dragoceni posed iste, odnosno da je konkurs sproveden u vreme, prema samorazumevanju i samoprezentaciji, "patriotske" vlasti DSS-a i njenih koalicionih partnera. Ne manje konsternirajuća je i činjenica da je jedan od čelnika te vlasti (ministar inostranih dela) svojim teško inkriminišućim optužbama nekadašnjeg srpskog lidera, uveliko nadjačavao propagandne glasove njegovih inostranih protivnika, koji su se tih dana egzaltirano pronosili sa njima lojalnog srbijanskog medija. Time je ovaj visoki srbijanski zvaničnik ozbiljno podrivao interes svoje razorene i unesrećene države, to jest onoga što je od nje ostalo, da dodatno ne osnažuje ionako previše i nezasluženo tešku hipoteku zločina sa kojom je izašla iz građanskih ratova u kojima je skončavala nekadašnja zajednička država Južnih Slovena. Lični i partijski motivi ovoga skandalizujućeg (ne)diplomatskog gesta ne mogu mu obezbediti nikakvo validno opravdanje; oni su pre mogli, odnosno *moralni* biti dovoljan razlog za odlučno izuzimanje takve ličnosti iz svih postpetooktobarskih političko-kadrovskih "kombinatorika", ili, bar, onih kojima se odlučivalo o spoljno-političkim reprezentantima već dobrano stigmatizovane postmiloševićevske Srbije.

15. Evo šta o njenim autorima i promoterima, bez mnogo diplomatskog "takta", ali upravo s toga još verodostojnije, u razgovoru s jednim beogradskim novinarom, kaže diplomatski predstavnik države-njihovog glavnog "poslodavca": "Amerika je zasnovana na surovom pragmatizmu. Računamo: *ko je verno služio komuniste - taj će i nas*. Bez obzira što ih lično preziremo, kao karijeriste, uvlačkače, dvostruke agente i odvratne, korumpirane skotove. Ali, naš posao je isuviše značajan da bismo se u njemu rukovodili emocijama i ličnim simpatijama." (prema: Marić, Milomir, "Osioni kao očevi '45. godine", *NIN*, br. 2903, kurziv njegov)

16. Imam na umu činjenicu da je nepristajanje na ovako koncipiranu saznavnu korektnost u tumačenju skorije prošlosti južnoslovenskih prostora za one retke srbijanske istraživače dovoljno hrabre da mu pribegnu, najčešće predstavljalo siguran put u potpunu stručnu marginalizovanost, brutalnu ekskomunikaciju iz istraživačke zajednice i, napokon, osnov za gubljenje elementarnih radnih prava. Podacima iz lične radne biografije ovo zapažanje bi moglo biti temeljno dokumentovano.

17. Da nije re o slučajnom preklapanju dva paralelna i međusobno nezavisna diskursa, već o čvrstoj idejnoj simbiozi i sve transparentnijoj institucionalnoj saradnji njihovih ključnih nosilaca, potvrđuje i, za istraživače ovog fenomena saznavno dragocena, činjenica nedavnog gostovanja tzv. *Žena u crnom* na naučnoj tribini beogradskog Instituta za filozofiju i društvenu teoriju, u kojem je autorka ovih redova i sama zaposlena. Ovom svojevrsnom, precizno tempiranom (15.3.) performansu sa izrazitim elementima satanističkog rituala ("igranje na grobu", klicanje izdaji,...), odnosno ideji o njegovom organizovanju u prostorijama jedne naučne ustanove, nije se, naime, usprotivila nijedna njena upravna instanca (članovi nekih od njih su, naprotiv prisutnim gošćama izrazili najsrdačniju dobrodošlicu!), a o njegovom održavanju bili su obavešteni i najviši zvaničnici srbijanskog Ministarstva za nauku i zaštitu životne sredine.

18. U tom smislu, reči umnog i dobronamernog Arčibalda Rajsa, iako napisane pre gotovo osam decenija, najvećim svojim delom i danas zvuče kao jednako aktualan i dragocen *memento* srpskom narodu i njegovom vođstvu.

19. U posedu tog saznanja bio je, očigledno, i zloglasni *spokesman* NATO pakta Jamea Shea, koji je usred kampanje bombardovanja Srbije u proleće 1999. preporučivao: "Srbe treba spokojno

bombardovati, jer će sve brzo zaboraviti." (prema: Petrović, 2002, 134.)

20. Referiram na ovom mestu na regionalni projekat izrade istorijskih čitanki, koje bi trebalo da se koriste kao pomoćni udžbenici u osnovnim školama. Projekat je realizovan uz podršku engleskih eksperata sa Oxforda, a urednica srpskog izdanja čitanki je kontroverzna srbijanska istoričarka i jedna od agilnijih aktivistkinja tzv. *druge Srbije* - Dubravka Stojanović. U organizacionom smislu, iza projekta je stajao tzv. *Centar za demokratizaciju i pomirenje jugoistočne Evrope*. Svaka od četiri čitanke, u kojima se obrađuju različiti istorijski periodi (od turskog osvajanja balkanskih prostora naovamo) obiluje najgrubljim falsifikatima kojima se, u ime istorijskoj nauci dosad nepoznatog principa *multiplikativnosti istina*, sva srpska stradanja u tom dugom istorijskom razdoblju nastoje minimizirati ili u potpunosti negirati, gotovo svaki doprinos srpskog naroda progresivnim socijalnim i političkim pokretima na Balkanu degradirati u korist, u istoriji dosad nezabeleženih, odnosno u doslovnom smislu isfabrikovanih takvih doprinosa nekih drugih balkanskih naroda, itd. Projekat je, inače, realizovan pod geslom "potisnuti iz kolektivnog sećanja sve što usporava proces pomirenja naroda jugoistočne Evrope", koje bi, po svemu sudeći, trebalo da se bazira na temeljnoj "reviziji sećanja" prvenstveno, a verovatno i isključivo, srpskoga naroda. U prilog tome govori i činjenica da su čitanke zasad štampane samo na srpskom jeziku. Zanimljivo je primetiti da je srbijansko Ministarstvo prosvete i sporta reagovalo neodobravanjem korišćenja tek nakon pojave četvrte u nizu čitanki, posvećene II svetskom ratu, u kojoj su razmere falsifikovanja nadišle čak i zapanjujuće visok prag tolerancije srbijanskih prosvetnih vlasti.

21. Primerice, prema rečima Miroslava Toholja, izrečenim u jednom *talk show* -u na nekadašnjoj BK Televiziji, u Srebrenici se nije dogodio nikakav ratni zločin srpskih oružanih formacija (!)

22. Afganistan, Irak, Liban, a u bliskoj budućnosti, sasvim izvesno, i Sirija, Iran,..., lokusi su političke krize u samom srcu Zemlje ("heartland"), sa vrlo velikim izgledima apokaliptičnog reperkutovanja na sve ostale njene delove.

23. U tom smislu, najava mogućnosti da delovi gotovo rasformiranih ("reformisanih") srpskih oružanih snaga uzmu učešće u nekim od najkontroverznijih i najrizičnijih "mirovnih" misija u svetu i pre zvaničnog, odnosno formalnog pristupanja Srbije evroatlantskim vojnim strukturama, predstavlja zabrinjavajuću demonstraciju viška kooperativnosti i integrističke euforije delova srbijanske političke elite koja bi takvim svojim gestom, umesto sasvim neizvesnih "blagodeti" reformsko-integracijske "simultanke", već isuviše dugom i izvesnom spisku problema sa kojima se nose srbijansko društvo i srbijanska država, mogla dodati još jedan - sukob sa globalnom islamskom terorističkom mrežom, koja je svoje krvave tragove već ostavila u mnogim delovima sveta.

Izvod iz bibliografije

Ashley, R.K.(1981), "Political Realism and Human Interests",in: *International Studies Quarterly* , pp.204-236.

Avramov, S.(2005), *Alternativni model svetske zajednice*, Beograd: Nova Evropa

Barry, B.(1981), "Do Countries Have Moral Obligations? The Case of World Poverty", in: Murrin, M.(ed.) *The Tanner Lectures on Human Values* , Vol.2, Salt Lake City:University of Utah Press

Bataković, D.(2006), *Crveno doba* , dokumentarni serijal o zločinima komunističkih vlasti nakon II svetskog rata, emitovan na Televiziji Studio B, april-juni

Blity, B.(ed.) (2006), *War and Change in the Balkans* , Oxford:Oxford University Press

Brzezinski, Z.(1997), *The Grand Chessboard, The American Primacy and Its Geostrategic Imperatives* , Basic Books

Caplan R.(2006), *Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia* , Oxford: Oxford University Press

Čavoški, Kosta, (1996), *Hag protiv pravde* , Beograd: Centar za srpske studije

Falkner G.& T. O.(eds., 2006), *Complying With Europe* , Oxford: Oxford University Press

Fukuyama, F.(1992), *The And of History and the Last Man* , London:Hamish Hamilton

Grieco, J.M.(1992), "Realist Theory and the Study of International Relations", presented to the Peter B. Lewis lecture series on *New Thinking in International Relations Theory*, Princeton: Princeton University

Kahler, M&Walter, B.(eds.) (2006) *Territoriality and Conflict in an Era of Globalization*, Oxford: Oxford University Press

Kalyvas, S.(2006), *The Logic of Violence in Civil War* , Oxford:oxford University Press

Keohane, R.O..Nye, J.S.,Hoffman, S.(1993), "Strategies of Adaptation:International Politics and Institutions in Europe After the Cold War", in: *After the Cold War:Institutions and States Strategies in Europe, 1989-1991* , Cambridge:Cambridge-Harvard University Press

Keohane, R.O., Hoffman, S.(1995), "Institutional Change in Europe in the 1980's", in: *The New European Community:Decisionmaking and Institutional Change* , pp.1-40, Colorado:Westview

Mann, M.(2006), *The Dark Side of Democracy* , Oxford:Oxford University Press

Mastanduno, M., Lake,D., Ikenberry, G.J.(1989),"Toward a Realist Theory of State Action", in: *International studies Quarterly* 33 (December), No.4, pp.457-74.

Merton, R. K.(1973), *The Sociology of Science* , Chicago:Chicago Press

Murphy, J.(2006), *The United States and the Rule of Law in International Affairs*, Oxford: Oxford University Press

Nakarada, R.,Račić, O.(1998), *Raspad Jugoslavije - izazov evropskoj bezbednost*, Beograd: Institut za evropske studije

Nakarada, R.(2004), "Značaj socijalnog konsenzusa za proces pridruživanja Evropskoj uniji", u: *Kako ubrzati pridruživanje Republike Srbije Evropskoj uniji*, Beograd: Institut za Evropske studije

Petrovic, Zoran, Pirocanac, *Izbrisati srpski virus*.

Radojičić, M.(2001-2002), "Interesi versus moral u politici (na primeru razbijanja Jugoslavije i projekta globalizacije)", u: *Filozofija i društvo* , Vol. XIX-XX, Beograd, IFDT

Radojičić, M.(2003), "Integration and Disintegration of Traditions – Between *Idealpolitik* and

Realpolitik" , u: M. Savić (ur.) *Tradicija i integracija*, Beograd, IFDT,

Radojičić, M.(2003), " *Pax americana – poredak vrednosti ili haos interesa?*", u: *Filozofija i društvo* ,Vol.XXII, IFDT, Beograd, 2003

Radojičić, M.(2005), "Nevladine organizacije i politika interpretiranja skorije južnoslovenske prošlosti", u: *Filozofija i društvo* , No.2, Beograd:IFDT

Schabas, W.(2006), *The UN International Criminal Tribunals*, Oxford:Oxford University Press

Stjernø, S.(2006), *Solidarity in Europe* , Oxford:Oxford University Press

Stojanović, S.(2000), *Na srpskom delu Titonika* , Beograd:"Filip Višnjić"& Centar za socijalna istraživanja

Vego, M.(2000), *Geopolitical and Geostrategic Aspects of War in the Former Yugoslavia:1991-2000*" , East European Studies Meeting Report, No. 212.

Wallerstein, I.(1992), *Geopolitics and Geoculture, Essays on the Changing World System*, Oxford:Oxford University Press

Waltzer, M.(1997), *Just and Unjust Wars, A Moral Argument With Historical Illustrations*, Basic Books

Wellman, C.(2006), *A Theory of Secession* , Oxford: Oxford University Press